

Indeksy teorii funkcjonałów gęstości i teorii informacji, jako narzędzia do badania reaktywności układów chemicznych oraz ich zastosowania.

Meressa Abrha Welearegay

Promotor

Prof. dr. hab. Andrzej Holas

Promotor pomocniczy

Dr. Robert Balawender

Streszczenie pracy doktorskiej

Ogólnym tematem tej rozprawy jest pokazanie użyteczności wskaźników opartych na teorii funkcjonałów gęstości (DFT) i teorii informacji (IT) jako źródła i nośnika informacji o strukturze i reaktywności cząsteczek.

Jednym z głównych celów podjętych w tej pracy jest zainicjowanie wykorzystania pochodnych alchemicznych w badaniu „przestrzeni związków chemicznych”. W tym celu zdefiniowano metodologię pochodnych alchemicznych oraz indeksów na nich bazujących. Określono wpływ funkcji bazy na jakość otrzymywanych wyników, zarówno ilościowych, jak i jakościowych. Jako przykładowe transmutacje pokazujące możliwości tej metody, szereg przykładów o wzrastającej złożoności został przebadany: reakcja deprotonacji, transmutacji cząsteczki azotu, podstawienia pary węgla przez atom boru i azotu oraz zamiana grupy C-H na atom azotu. Obserwowane trendy dla energii deprotonacji potwierdzają użyteczność wskaźników alchemicznych w badaniach reaktywności chemicznej. Wyniki obliczeń pochodnych BN benzenu i pirenu pokazują duży potencjał tej metody w efektywnym i precyzyjnym przeszukiwaniu przestrzeni związków chemicznych. Wstępne wyniki badania aktywności rakotwórczej policyklicznych węglowodorów aromatycznych (PAH) wzmacniają tę opinię.

Szczegółowo przebadano metodologię opisywania własności atomowych i cząsteczkowych przy użyciu teorii informacji. Miary teorii informacji, będące funkcjonałami gęstości elektronowej lub funkcji kształtu, zostały szeroko i szczegółowo przebadane z wykorzystaniem pojęć przenoszalności i addytywności atomów i grup funkcyjnych. Pokazano, że użycie funkcji kształtu, jako argumentu funkcjonalnego prowadzi do wyników sprzecznych z „intuicją” chemiczną.

Warto podkreślić otrzymanie linowych korelacji pomiędzy energią kinetyczną a informacją Fishera i informacją Onicescu oraz pomiędzy energią atomizacji a entropią atomizacji. Analiza płaszczyzn informacyjnych pokazała, że najbogatsza informacja o wzorcach, organizacji, podobieństwach cząsteczek jest zawarta w płaszczyźnie informacji Shanona-Fishera niż w płaszczyznach Shannona-Onicescu czy Fisher-Onicescu. Stwierdzono że miary IT mogą być użyte w badaniach reaktywności chemicznej jako źródło informacji o strukturze, organizacji, podobieństwa cząsteczek, lecz nie jako bezpośrednie wskaźniki ich reaktywności.

W ostatniej części zaproponowano modele klasyfikacji rakotwórczej aktywności PAH przy wykorzystaniu metody maszyn wektorów nośnych (support vector machines). Bazując na wskaźnikach związanych z budową cząsteczek i jej własnościami otrzymano 93 % dokładność klasyfikacji. Współczynnik korelacji pomiędzy przewidywanymi a eksperymentalnymi wskaźnikami rakotwórczości wyniósł 0,9475.

Wykorzystany w pracy zestaw cząsteczek był na tyle duży i różnorodny, że pozwolił na lepsze zrozumienie badanych zależności oraz na uogólniające wnioski.